

УДК 82.091

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2021-10.5>

ВТІЛЕННЯ МІФОЛОГІЧНИХ МОТИВІВ У ПРИГОДНИЦЬКОМУ РОМАНІ ДЖЕКА ЛОНДОНА «СЕРЦЯ ТРЬОХ»

Дерій Марина Анатоліївна

аспірантка кафедри світової літератури

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
вул. Остроградського, 2, Полтава, Україна

У статті проаналізовано особливості втілення міфологічних мотивів у пригодницькому романі Джека Лондона «Серця трьох». Письменник, звертаючись до міфологічного матеріалу, його художньо опрацьовує, переосмислює згідно з власним баченням сучасного йому світу. Таким чином, митець розглядає проблеми світобудови і створює свій міф, у якому розкривається його власне світосприйняття. Джек Лондон є яскравим представником духу свого часу – позитивістського, еволюціоністського, марксистського й фрейдистського XIX століття, водночас є творцем міфологічного світу, що однозначно має сакральний статус у свідомості читачів і не раз порівнювався дослідниками із сучасним героїчним епосом. У творах Джека Лондона часто можна спостерігати посилання на античний героїчний епос та міфологію. Наведені приклади втілення та інтерпретації міфу у творчості письменника. Обґрунтовано використання містичних мотивів, які разом із міфологічними мотивами створюють унікальний стиль письменника. Міфологічні мотиви, які були використані Джеком Лондоном при написанні роману «Серця трьох» гармонічно поєднуються з мотивами містики, любові та пригоди, створюючи такі жанрові та стилістичні особливості роману, які і визначають художню цінність твору і його почесне місце у бібліотеці пригод світової літератури. Роман «Серця трьох» став одним із останніх творів Джека Лондона. Захоплена публіка оцінила новий стиль письменника, у якому поєдналася комбінація цілої низки фабул і інтриг, накопичених світовою літературою та стрімкий розвиток подій з максимальним використанням засобів зображення та неперервних, як в калейдоскопі, зміною сцен та подій. Однією із основних якостей американської літератури завжди було прагнення до динамічності, Джек Лондон активно використав це в романі, поєднуючи з популярними у той час кінематографічними прийомами. Роман «Серця трьох» – це захопливий твір талановитого письменника, який зображує сильних, молодих, духовно багатих людей, людей чесних та достойних, які здатні ризикувати власним життям в ім'я справедливості та щастя інших.

Ключові слова: міф, міфологічні мотиви, Джек Лондон, пригодницький роман, скарби майя, мотив містики.

Використання міфологічних мотивів у літературі духовно пов'язує минуле та сучасність, вони є своєрідним синтезом для створення нової літературної думки, яка не може бути створена базуючись лише на сучасних умовиводах.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Використання міфології завжди було популярним серед письменників, вони охоче втілювали архаїчні та власне авторські міфологічні елементи у своєму творчому доробку. Письменник, звертаючись до міфологічного матеріалу, його художньо опрацьовує, переосмислює згідно з власним баченням сучасного йому світу. Таким чином, митець розглядає проблеми світобудови і створює свій міф, у якому розкриває власну світоглядну філософську модель буття. У цьому контексті справедливим є визначення поняття «міф» Т. Манна як основи життя, одвічної схеми, формули, за якою рухається життя, постійно відтворюючи щось із підсвідомості» [2, с. 21]. У сучасному літературоз-

навстві питання використання міфології має велику популярність серед дослідників. Проблемами міфопоетики займалися багато дослідників: С. Аверінцев, М. Бахтін, Я. Голосовкер, М. Еліаде, О. Лосєва, Ю. Лотман, Є. Мелетинський, З. Мінца, В. Топоров, О. Фрейденберг, Я. Поліщук, М. Новікова, та ін.), і в даний час використання міфу у літературі є актуальним та потребує подальшого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міфологічні мотиви, які використовує Джек Лондон у своїх творах набувають нових рис і значень. Авторське мислення накладається на мислення міфопоетичне, народжуючи по суті новий міф, дещо відмінний від свого прототипу. Закладений письменником сенс та підтекст твору, заради вираження якого автор скористався міфологічними мотивами можна прослідкувати порівнявши первинний міф та авторський. Для виявлення глибинних смислів і значень, закладених авторським мисленням або його підсвідомістю, необхідно знати, яким

чином може відбиватися у творі міфологічний мотив. Як висловився Р. Барт: «Міфом може бути все». Роботи, пов'язані з міфами сучасного світу – тому підтвердження. У колі міфологічних елементів необхідно також згадати мотиви пов'язані з архетипами міфотворчого мислення. У статті Маркова «Література і міф: проблема архетипів» дається їх визначення як «первинних, історично вловимих або неусвідомлюваних ідей, понять, образів, символів, прототипів, конструкцій, матриць тощо, які складають своєрідний «нульовий цикл» і одночасно «арматуру» всього універсалу людської культури» [4, с. 133].

Формулювання мети і завдань статті.

Метою нашого дослідження є визначення міфологічних мотивів у романі «Серця трьох» («Hearts of three», 1916) Джека Лондона. Мета ставить перед собою виконання наступних завдань:

- дослідити особливості використання міфу у літературознавстві;
- вивчити використання міфології у творчості Джека Лондона;
- визначити міфологічні мотиви у романі «Серця трьох».

Виклад основного матеріалу дослідження.

Джек Лондон об'їздив світ від Далекої Півночі до Південних морів, від Канади до Австралії, досконало розкривши фаустизм західного культурно-цивілізаційного типу Освальда Шпенглера. Але найбільш реалістичним уявним світом, що вийшов з-під його пера і став другою батьківщиною для стількох читачів з усього світу, є, звичайно, Клондайк. Письменник є яскравим представником духу свого часу – позитивістського, еволюціоністського, марксистського й фрейдистського XIX століття, водночас є творцем міфологічного світу, що однозначно має сакральний статус у свідомості читачів і не раз порівнювався дослідниками із сучасним героїчним епосом. У творах Джека Лондона часто можна спостерігати посилення на античний героїчний епос та міфологію [7]. Можна сказати, що Клондайк є своєрідним прототипом сучасного героїчного епосу та міфопоетики Джека Лондона, яка протиставляється сучасній західній цивілізації, водночас створюючи точки дотику й взаємоперехід між двома світами. Викликаючи ностальгічні почуття, пов'язані з ідеєю прабадьківщини, де, наче в алхімічному горнілі, гартується, очищується та кристалізується дух сильної людини, письменник робить цю трансформацію доступною для всіх охочих мандрувати на край світу на свій страх і ризик.

Золотошукачі нагадують скандинавських вікінгів, чиї скарби, часто ховаючись ними навечно, насамперед були ознакою військової звитяги, й іспансько-португальських конкістадорів, що завойовують небачені простори у пошуках міфічної країни Ельдорадо. «Як аргонавти в давнину» – не випадкова назва оповідання Джека Лондона, що справджується для усього циклу його творів, поєднуючи полювання за Золотим руном із догомерівського епосу з його історіями про золотошукачів Клондайку в єдину метаісторичну сагу. Реалізм Джека Лондона, проста мова та особливий для його стилю роман увиразнюють міфологічні елементи у його творчості [3].

Роман «Серця трьох» став одним із останніх творів Джека Лондона. Даний роман не схожий ні на один із витворів мистецтва Джека Лондона, річ у тім, що автор написав його для кіно за планом голлівудського кінорежисера Чарльза Годдарда. На жаль, за життя автора роман не було екранізовано, він був опублікований в газеті «Нью-Йорк джорнел-американ» весною 1919 року, а через рік вийшов окремою книгою. Згодом, він набрав велику популярність серед читачів та глядачів. Захоплена публіка оцінила новий стиль письменника, у якому поєдналася комбінація цілої низки фабул і інтриг, накопичених світовою літературою та стрімкий розвиток подій з максимальним використанням засобів зображення та неперервних, як в калейдоскопі, зміною сцен та подій. Однією із основних якостей американської літератури завжди було прагнення до динамічності, Джек Лондон активно використав це в романі, поєднуючи з популярними у той час кінематографічними прийомами.

Роман «Серця трьох» – це захопливий твір талановитого письменника, який зображує сильних, молодих, духовно багатих людей, людей чесних та достойних, які здатні ризикувати власним життям в ім'я справедливості та щастя інших. Сюжетно-концептуальна сторона роману визначила його оригінальний стиль. Різноманітність стилів у творі служить засобом характеристики персонажів і створює мовний фон роману. Цікавими елементами у творі є промова Слепого Вождя бандитів, який втілює Сурову Справедливість, зловісне бурмотання жорстокого жреця племені Загублених Душ, містичне читання верховним жрецем майя рукопису, який написаний «вузлами» та яскраві іспанські промови, які включають у себе метафори, епітети та порівняння. Промова Альвареса Торреса, коли він освідчується Леонсії має досить цікаві метафори: «*I came to offer my*

service in any and all ways you may command. My life, my honor, are at your disposal. Speak. I am your slave...I knew you when you were small, Leoncia, so very, very charmingly small, and I loved you always. No, listen! Please. My heart must speak. Hear me out. I loved you always. But when you returned from your convent, from schooling abroad, a woman, a grand and noble lady fit to rule in the house of the Solanos, I was burnt by your beauty. I have been patient. I refrained from speaking. But you may have guessed. You surely must have guessed. I have been on fire for you ever since. I have been consumed by the flame of your beauty, by the flame of you that is deeper than your beauty» [11].

Сучасників письменника приваблювало в романі віра в цінність техногенної цивілізації, для нашого покоління цінним є поєднання особистої відваги, мужності і стійкості, яка поєднується з «первісним началом», зберігаючи людяність у будь-яких життєвих ситуаціях. Важливе місце у романі займає гумор, який має відтінок злої іронії, персонажі не втрачають почуття гумору навіть у важких ситуаціях, коли, здавалося б, дивляться в очі смерті. Роман «Серця трьох» можна назвати поліфонічним за своїм жанром, адже у ньому присутні елементи практично усіх напрямів сучасної літератури, творчий діапазон письменника надзвичайно широкий та не має чітких сюжетних ліній і мотивів. Безперечно, жанр пригодницької літератури до того часу пройшов великий плідотворний шлях еволюції розвитку, використання міфологічних мотивів є одним із активних прийомів у пригодницькій літературі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Міфологічні мотиви у романі: золотошукачі, які нагадують скандинавських вікінгів, древні племена з язичницькими обрядами, печери з древніми скульптурами богів, древні письмена «вузлами», заховані скарби, закляття тощо. Прослідковуючи міфологічні мотиви у романі «Серця трьох», ми виявили їхнє гармонічне поєднання з мотивами містики та зіткнення сучасних людей з представ-

никами древніх цивілізацій. У художню реальність роману постійно втручаються дивні, часто воскреслі персонажі, маги, мумії, дивовижні павуки та змії, які мають чаклунські сили та особливе призначення, таке як охорона входу до печери чи охорона древнього скарбу. Мотив прославлення богів яскраво виражений у романі. Герої Джека Лондона часто попадають у численні містичні племена, де первозданна дикість розбійників та туземців гармонічно поєднується з владою невідомих богів та духів, древніх цивілізацій, письмових пророцтв та послань, магічних заклинань та неосяжних для нашого мозку звичаїв та обрядів. Візьмемо за приклад яскравого персонажа «Ту, Що Мріє» – царицю загубленого у Кордильєрах, забутих Богом і людьми племені Загублених Душ. На перший погляд холодна та жорстока цариця нагадує читачам відьму з таємничими силами, але згодом автор розкриває у ній нові для нас риси, вона як звичайна жінка бажає любові, ніжна та тендітна. Цариця, яка володіє величезними багатствами, ставиться з благородним презирством до дорогоцінностей, які вона називає просто «скельця». У романі можна зустріти багато містичних і сюжетних загадок: герої шукають таємничий скарб пірата сера Генрі Моргана, які зберігають у собі величезні багатства та пам'ять про людські злочини, боги майя захищають свої скарби у Кордильєрах чудовиськами та таємничими рукописами, які може прочитати лише одна людина на землі – верховний жрець. Яскравими елементами у творі, які підсилюють міфологічний мотив є назви печер, місцевостей, доріг, племен та богів. Візьмемо за приклад стежку «Слід Стопи Бога», богиню Чії та її чоловіка, бога Сонця Хцатцтля [6, с. 410].

Тож, міфологічні мотиви, які були використані Джеком Лондоном при написанні роману «Серця трьох» гармонічно поєднуються з мотивами містики, любові та пригоди, створюючи такі жанрові та стилістичні особливості роману, які і визначають художню цінність твору і його почесне місце у бібліотеці пригод світової літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимчук М. Міфологічні мотиви у фольклорі та літературі: особливості трансформації. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2001. № 1. С. 37–44.
2. Зуєнко М. О. Проблеми міфопоетичного аналізу ліричного твору. *Філологічні видання*. 2012. № 10. С. 21–23.
3. Костюк І. Міфопоетика творів Тараса Шевченка в науковому дискурсі. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2014. Вип. 25. С. 111–125.
4. Марков В. А. Литература и миф: проблема архетипов (к постановке вопроса). *Тыняновский сборник: четвертые тыняновские чтения*. Рига, 1990. С. 133–134.
5. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа. Москва: Наука, 1976. 408 с.
6. Лондон Дж. Сердца трех: Пер. с англ. Харьков: «Книжный клуб «Клуб семейного досуга»; Белгород: ООО «Книжный клуб «Клуб семейного досуга», 2007. 416 с.
7. Семеняка О. Джек Лондон : філософські горизонти URL: <https://plomin.club/jack-london-philosophical-horizons/> (дата звернення 21.09.2021).

8. Статкевич Л. П., Міфологічні мотиви в поезіях Т. С. Еліота «Суїні випроставшись» та «Суїні серед солов'їв». *Збірник наукових праць*. Вип. 2. Сімферополь: Кримський Архів, 2010. С. 252–260.
9. Kuzmicheva M. Narrative Features of 12 Klondike Stories by Jack London. *Semiodiscursive and Textual Approach*. Tesi Doctoral UPF. Departament de Traducció i Ciències de Llenguatge. 2013. 546 p.
10. London Jack. *Love of life*. URL: <http://london.sonoma.edu/Writings/LoveLife/life.html> (дата звернення 21.09.2021).
11. London Jack. *Hearts of Three*. 2013. URL: <https://booksonline.com.ua/review.php?book=103459> (дата звернення 21.09.2021).
12. North Michael. *Das Geld und seine Geschichte*. München: C.H. Beck, 1994. S. 121.
13. Ralph K. Andrist. *The Gold Rush*. New Word City, 2015. 145 p.

REFERENCES

1. Herasymchuk, M. (2001). Mifolohichni motyvy u folklori ta literaturi: osoblyvosti transformatsii. [Mythological motives in folklore and literature: features of transformation]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli*, 1. S. 37 – 44. [in Ukrainian].
2. Zuienko, M. O. (2012). Problemy mifopoetychnoho analizu lirychnoho tvoriv [The problems of mythopoetic analysis of a lyrical work]. *Filolohichni vydannia*, 10. S. 21–23. [in Ukrainian].
3. Kostyuk, I. (2014). Mifopoetyka tvoriv Tarasa Shevchenka v naukovomu dyskursi. [Mythopoetics of Taras Shevchenko's works in scientific discourse]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 25. S. 111–125. [in Ukrainian].
4. Markov, V.A. (1990). Lyteratura y myf: problema arkhetyпов (k postanovke voprosa). [Literature and myth: the problem of archetypes (to the formulation of the question)]. *Tynianovskiy sbornyk: chetvertye tynianovskyye chtenyia*. Ryha. S. 133–134. [in Russian].
5. Meletynskiy, E. M. (1976). *Poetyka mifa*. [Poetics of the myth]. Moskva.: Nauka. 408 s. [in Russian].
6. London, J. (2007). *Serdsa trekh*: Per. s anhl. [Hearts of three]. Kharkov: «Knyzhnii klub «Klub semeinoho dosuha»; Belhorod: OOO «Knyzhnii klub «Klub semeinoho dosuha». 416 s. [in Russian].
7. Semeniaka, O. Dzhek London: filosofski horyzonty. URL: <https://plomin.club/jack-london-philosophical-horizons/> (data zvernennia 21.09.2021).
8. Statkevych, L. P. (2010). Mifolohichni motyvy v poeziiakh T. S. Eliota «Suini vyprostavshys» ta «Suini sered soloviv». [Mythological motives in the poems of T.S. Eliot «Sweeney straightened» and «Sweeney among the nightingales»]. *Zbirnyk naukovykh prats*, 2. Simferopol: Krymskyi Arkhiv. S. 252–260. [in Ukrainian].
9. Kuzmicheva, M. (2013). Narrative Features of 12 Klondike Stories by Jack London. *Semiodiscursive and Textual Approach*. Tesi Doctoral UPF. Departament de Traducció i Ciències de Llenguatge. 546 p.
10. London, J. *Love of life*. URL: <http://london.sonoma.edu/Writings/LoveLife/life.html> (data zvernennia 21.09.2021).
11. London, J. *Hearts of Three*. URL: <https://booksonline.com.ua/review.php?book=103459> (data zvernennia 21.09.2021).
12. North, M. (1994). *Das Geld und seine Geschichte*. München: C.H. Beck. S. 121.
13. Ralph, K. (2015). *Andrist. The Gold Rush*. New Word City. 145 p.

THE EMBODIMENT OF MYTHOLOGICAL MOTIVES IN JACK LONDON'S ADVENTURE NOVEL «HEARTS OF THREE»

Derii Maryna Anatoliivna

*PhD student at the Department of World Literature
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University
2, Ostrohradskoho Str., Poltava, Ukraine*

The article analyzes the peculiarities of the embodiment of mythological motives in Jack London's adventure novel «Hearts of Three». The writer, turning to the mythological material, artistically processes it, rethinks it according to his own vision of the modern world. Thus, the artist considers the problems of the universe and creates his own myth, which reveals his own worldview. Jack London is a bright representative of the spirit of his time – positivist, evolutionist, Marxist and Freudian XIX century, at the same time he is the creator of the mythological world, which clearly has a sacred status in the minds of readers and has been compared by researchers with modern heroic epics. In Jack London's works, one can often see references to ancient heroic epics and mythology. Examples of embodiment and interpretation of the myth in the work of the writer are given. The use of mystical motives is substantiated, which together with mythological motives create the unique style of the writer. The mythological motives used by Jack London in writing the novel «Hearts of Three» are harmoniously combined with motives of mysticism, love and adventure, creating such genre and stylistic features of the novel, which determine the artistic value of the work and its honorable place in the library of world literature. The novel «Hearts of Three» became one of Jack London's last works. The enthusiastic audience appreciated the new style of the writer, which combined a combination of a number of plots and intrigues accumulated in world literature and the rapid development of events with maximum use of imagery and continuous, as in a kaleidoscope, changing scenes and events. One of the main qualities of American literature has always been the desire for dynamism, Jack London actively used it in the novel, combining with the then popular cinematic techniques.

Key words: *myth, mythological motives, Jack London, adventure novel, Mayan treasures, mystic motif.*